

Koronakommisjonen

Kommisjonen er oppnevnt i statsråd 24. april 2020

Referat

Referat fra Koronakommisjonens intervju med Arbeiderpartiets leder Jonas Gahr Støre 27.01.21

Intervju av	Jonas Gahr Støre leder av Arbeiderpartiet, saksordfører i Koronakomiteen ved behandlingen av koronaloven
Sted	Digitalt møte
Tid	27. januar kl. 14-15
Intervjuere	Stener Kvinnsland, Leder av Koronakommisjonen Toril Johansson
Kommisjonsmedlemmer til stede digitalt	Knut-Eirik Dybdal Pål Rørby
Intervjuobjektets bisittere	
Referent	Siri Halvorsen, sekretariatsleder, Øystein Røhnebæk Stikbakke, sekretariatet

1. Innledning av samtalen

Utvalgsleder presenterte kommisjonens medlemmer og sekretariat som var til stede og som fulgte intervjuet digitalt.

Sekretariatsleder gikk gjennom formaliteter knyttet til gjennomføringen av intervjuet, og påpekte at det skrives referat og tas lydopptak fra samtalen. Sekretariatsleder orienterte om at referatet og lydopptaket er interne dokumenter, som kommisjonen i utgangspunktet ikke gir innsyn i. Når arkivet overleveres til Arkivverket, vil offentlighet vurderes av Arkivverket etter offentleglova.

Sekretariatsleder presiserte at Støre forklarer seg på frivillig basis. Støre samtykket til å delta i intervjuet.

2. Innledende spørsmål

Kvinnslund: Hvordan vurderer du det som har skjedd?

Støre: Det er et stort spørsmål. Jeg tror det er viktig å være på vakt mot etterpåklokskapens enkelthet. Samtidig er den eneste klokskapen vi har basert på erfaring, slik at det å se tilbake er det som gir mening. Da vil jeg si følgende: I går hadde jeg møter i partisammenheng med den danske, svenske og finske statsminister, som er partikolleger. Vi snakket da om at de nordiske landene viser at de hadde de beste forutsetninger for å håndtere en folkehelsekrise av dette formatet. Det engasjerer så mange deler av det jeg kan kalle det sivile beredskapsspekteret, altså totalforsvaret mot en trussel som ikke er militær. Vi kan mobilisere og vi har ressurser.

Som jeg har sagt i mange sammenhenger, i min tid som stabssjef i WHO var konklusjonen at pandemien og de smittsomme sykdommene vil være en stor utfordring i det 21. århundre. Det var en viktig erkjennelse rundt år 2000. På det tidspunktet gikk mye av den rådende diskusjonen i global helse ut på at vi var på vei ut av smittsomme sykdommer. Vi var urolige for «the double burden of disease», som traff fattige land som fortsatt hadde AIDS, tuberkulose og malaria og fikk kreft og livsstilssykdommer på toppen av det. Men det var også en erkjennelse av at de smittsomme sykdommer fortsatt utgjorde en trussel for land som tror de har håndtert dem gjennom vaksineprogrammer og antibiotika. Årene som kom beviste det veldig tydelig – gjennom trusselen fra SARS, fugleinfluensa, svineinfluensa og ebola.

Jeg var ikke helseminister under svineinfluensaen, men jeg var helseministeren som la fram stortingsmeldingen i 2013 som oppsummerte erfaringen med svineinfluensaen. Det siste kapittelet i den stortingsmeldingen mener jeg er et viktig referansepunkt i hvilke lærdommer vi da trakk knyttet til hva som skal til for å forberede seg på en mulig pandemi. Den er veldig relevant. Det var gode fagmyndigheter som førte den i pennen, men jeg stilte meg bak den politisk.

Var vi godt nok forberedt på at dette kunne skje? Diskusjonen går gjerne på om vi hadde nok utstyr, beredskapslager osv. Jeg mener den sjekklisten fra 2013 er verdt å gå gjennom. Har vi klart å bygge den beredskapskapasiteten som er? På tilsvarende vis hadde Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) pandemi som en mulig trussel høyt oppe på lista. Verdens økonomiske forum, hvor norske statsministere og statsråder reiser hvert år, hadde smittsomme sykdommer høyt på lista over trusler, sammen med miljø- og klimautfordringer. Jeg mener det er en utfordring, også etter 22. juli., at den neste krisen aldri er en kopi av den forrige.

For å ikke politisere dette: Vi stiller oss bak hovedgrepene som tas. Vi skal følge en strategi der vi holder smitten lav, ikke overbelaster helsevesenet og beskytter sårbare mennesker. I denne krisen mener jeg vi er utfordret på det å være et skritt foran i planleggingen for å kunne se i et scenarioperspektiv hva vi gjør hvis.

Et eksempel på det: Jeg synes at Folkehelseinstituttet (FHI) var tydelig i alle sine plansjer i mars og april, på at det var sannsynlig med en andre smittebølge til høsten. All erfaring fra tidligere pandemier tilsier det. Vi hadde for dårlig beredskapsplanlegging i påvente av det etter min vurdering. Hvis det skjer, hva kreves da av tiltak som vi kan sette i kraft med en gang? Da snakker jeg vel så mye om de kompensierende tiltakene som må gå hånd i hånd med smitteverntiltak: økonomiske, sosiale og psykososiale tiltak.

Kompensasjonsordningen for næringslivet ble nedlagt før sommeren. Bent Høie sa at vi nå er på toppen av fjellet og skal gå ned igjen. Jeg husket at jeg utfordret Høie i Politisk kvarter på at han hadde valgt en krevende metafor. Høie var opptatt av at nedgangen fra fjellet kan

være vel så krevende som oppgangen. Bildet på at vi måtte ha en beredskap for hva som kunne komme.

Da krisen kom i høst var vi dårlig rustet på importsmitte og ved å ikke ha en aktiv og tilgjengelig kompensasjonsordning, etter min mening. Vi ser en tilsvarende situasjon nå, når vi igjen må fatte omfattende tiltak på grunn av et mutert virus – som vi har visst om siden midten av desember. Vi er veldig i øyeblikket. Jeg er den første til å forstå – og jeg har ledet Røde Kors, som er en krise- og katastrofeorganisasjon – at de som sitter i fremskutte posisjoner har en stor utfordring med å ikke bli konsumert av øyeblikksbildet og heller ikke slite seg ut. Jeg tror det er viktig å kunne ha en kapasitet som i tillegg til å håndtere det daglige har mulighet til å tenke på mulige scenarioer og det utenkelige.

Etter 11. september 2001 formulerte Bush-administrasjonen noe de kalte 1 %-teorien: Alle terrortrusler som har 1 % eller større sannsynlighet, måtte man ha planlagt for. Det er et voldsomt system for det, men det amerikanske etterretningssystemet er et annet enn vårt folkehelsesystem.

Vi har vist styrker ved det norske samfunnet: raskt, tilpasningsdyktig, stor tillit og veldig dyktige fagfolk og omstillingsevne. Men vi har ennå mye å gå på når det gjelder å tenke et skritt fram: hva er rundt neste sving? Dette er ikke over; vi vil ikke være ferdigvaksinert til sommeren som vi hadde trodd. Det kan først bli utover høsten. Hvilke grep må vi da ta for å ruste oss for det?

3. Sentrale spørsmål i dette intervjuet

Tema 1: Koronaloven

Kvinnsland: Resten av denne samtalen er nokså mye mer konkret og dreier seg om forholdet mellom Stortinget og regjeringen. Der har du hatt en fremtredende rolle som leder av koronakomiteen, og et av de sentrale temaene der har vært koronalovens tilblivelse. Så første post på programmet er koronaloven.

Hvordan var/foregikk de politiske diskusjonene mellom regjering og parlamentariske lederne/Koronautvalget på Stortinget i forkant av lovforslaget? Jeg refererer da til Koronautvalget. Vi er kjent med den Koronakomiteen var den vanlige komiteen, mens Koronautvalget var langt på vei det samme, men med mer uformelle møter med medlemmer av regjeringen.

Støre: De parlamentariske lederne ble orientert på et møte på en søndag på statsministerens kontor om at man forberedte et slikt lovforslag. Det var statsministeren som orienterte om dette sammen med en rekke andre orienteringer. Det ble argumentert med at lovforslaget var nødvendig for å holde hastigheten oppe i de vedtakene som måtte fattes. Det var ikke noe skriftlig som ble presentert på det møtet.

I løpet av søndag kveld og mandag kom det skriftlige fragmenter av hva som kunne være en proposisjon. Det var et prosjekt som regjeringen innledningsvis tok veldig lett på, og det skjedde under et veldig hastverk. Det var ingen formell prosess på hvordan det skulle håndteres.

Koronakomiteen var en ad hoc-konstruksjon, som ikke eksisterer lenger. Jeg var saksordfører for denne saken, men stortingspresidenten ledet komiteen. De parlamentariske lederne er ofte et referansepunkt for regjeringens kontakt med Stortinget. Jeg blir for eksempel oppringt av arbeids- og sosialministeren, som orienterer om at han vil ta i bruk tvungen lønnsnemnd hvis det f.eks. er truende helseomstendigheter i en streik – det er en orienteringssak. Men Koronakomiteen ble det stedet som skulle håndtere loven.

Den første uken opplevde jeg at regjeringen var litt støtt av at noen kunne tro at de ville misbruke en slik lov. Utover uka var det flere stemmer som stilte alvorlige prinsipielle spørsmål ved en slik lov. Justisministeren og jeg var i et studio der vi ble utfordret av professor Hans Petter Graver. Fra Arbeiderpartiets side sa jeg at vi var åpne for å diskutere en slik fullmaktslov. Andre land hadde gjort det, og det var ikke urimelig å vurdere. Det første jeg gjorde da jeg ble saksordfører var å be om en hasteinnkalling av juridiske råd fra de sju ledende juridiske miljøene for å få saken belyst.

I forhold til det forslaget som regjeringen etter hvert kom med ble det gjort viktige endringer, bl.a. ved at Stortinget som landets høyeste politiske organ ble befestet, mindretallets rettigheter ble styrket og domstolskontrollen ble fastslått. Det er en rekke punkter i forslaget som jeg er sikker på at kommisjonen har innsikt i, men som jeg gjerne vil bidra med et notat om dersom kommisjonen ønsker det: «Vi tydeliggjør at ordinær lovgivningsprosess skal benyttes om mulig». Vi ba om å få vite hvor mange lover man antok at man ville endre, presiserte at 1/3 av mindretallet kunne oppheve en slik forskrift i løpet av noen timer og vi tydeliggjorde domstolskontrollen. Vi fikk også presisert fra [lyden falt ut her]. *

**Presisering ved gjennomlesing: Mitt mål var å sikre enstemmighet, og det greide vi.*

Det endte med et vedtak vi kunne stå oppreist for. Jeg vil også berømme regjeringen. Det var ikke prestisje knyttet til loven; det var ikke en nederlag/seier-sak. Vi jobbet for at det skulle bli bra og at alle kunne stå inne for det. Lengden av koronaloven ble kuttet fra seks måneder til én måned. Den ble forlenget én gang: den 15. april, da den ble forlenget til 27. mai som endelig dato. Det ble ikke enstemmig, men det store flertallet sluttet seg til det og prinsippene for at det skulle gjelde.

I starten var man på litt ukjent grunn. Det var ikke Kontroll- og konstitusjonskomiteen eller Justiskomiteen som skulle håndtere dette, men Koronakomiteen. Det kom en enstemmig innstilling fra oss til Stortinget, men med betydelige endringer, både praktisk og prinsipielt, i forhold til regjeringens forslag. Men jeg vil si at regjeringen opptredte fleksibelt og smidig på det punktet. Jeg opplevde også at dette var en ganske politisk beslutning. Argumentasjonen fra regjeringen var at endringene foreslått for Stortinget var vanskelig å gjøre knyttet til formelle regler om hvordan saker ble fremmet osv. Det lå nok noen departementsjuridiske vurderinger bak som de da måtte sette til side til fordel for det politiske, knyttet til mindretallsrettigheter og varighet osv. Det er det jeg vil si – ellers fremkommer synspunktene i debatten rundt vedtakelsen av loven og forlengelsen.

Kvinnsland: I hvilken grad var det samtaler om dette før den første proposisjonen kom til Stortinget?

Støre: Det var veldig løse samtaler. Vi var opptatt av endringer med hensyn til arbeidstakeres rettigheter og konsultasjon med partene i arbeidslivet. En forpliktelse om konsultasjon med partene i arbeidslivet måtte inn. Det var et perspektiv som vi brakte inn. * Utover det første møtet på statsministerens kontor, som var uformelt og løst, så var det ikke konsultasjoner i noen formell eller ordnet form med Stortinget, inntil utkastet kom og flertallet i komiteen sa at vi måtte lage et nytt utkast. Som saksordfører skrev jeg om teksten i proposisjonen. Vi fremmet egentlig et nytt forslag i forhold til det regjeringen hadde fremmet.

**Presisering ved gjennomlesing: tidlig da vi så de første tekstene.*

Kvinnsland: Bortsett fra møtet på Statsministerens kontor, var det ingen særlige drøftelser i forkant av at den første proposisjonen ble fremlagt med Justisdepartementet eller andre, verken i Koronautvalget eller i andre sammenhenger?

Støre: Det var noen muntlige samtaler med justisministeren. Det gikk vel på at det var andre partier som var innstilt på å støtte dette. Det var telefonsamtaler som gikk i den retning at regjeringen til slutt anså at de kunne fremme forslaget. Vi reserverte oss med tanke på

innholdet, siden vi ikke hadde sett det eller fått reflektert over det. * Vi fikk jo da også ganske kraftige motforestillinger fra de fagmiljøene som jeg nevnte.

**Presisering ved gjennomlesing: Men vi sa oss åpne til å motta og seriøst vurdere innholdet.*

Kvinnsland: Var det slik at dere underveis etter at komiteen hadde mottatt proposisjonen hadde kommunikasjon med regjeringen?

Støre: Det var en ganske intens diskusjon med justisministeren opp mot de endringene vi foreslo. Den diskusjonen mener jeg var smidig og effektiv. Jeg sa klart fra til Mæland at det var her komiteen ligger. Vi kom blant annet med et krav om en liste over de lovene man kunne tenke seg å endre. Er det 5? 10? 15? De kom med 60 lover. Da hadde man prinsipielt avgrenset området, noe som er viktig i den konstitusjonelle jussen. Det er ikke et allment mandat, men et avgrenset. Det var det kommunikasjon om. Jeg jobbet med det mål å få til enstemmighet, og derfor hadde jeg hyppig kontakt med justisministeren hele døgnet et par dager for å få klarert at dette var noe som regjeringen ville stille seg bak.

Kvinnsland: Det har vært mye diskusjon både rundt det prinsipielle, men også tidsperspektivet når det gjelder høringsinstituttet for lover og forskrifter gjennom denne perioden. Hvem initierte at saken skulle sendes på høring og til hvem?

Støre: Du mener til de juridiske miljøene?

Kvinnsland: Ja, for det var jo det som ble aktuelt.

Støre: Det var mitt forslag i komiteen. Vi hadde en gjennomgang med det juridiske miljøet på Stortinget om hvem vi burde være innom, det var Universitetet i Oslo, Universitetet i Bergen osv. Det ble tommel opp for det, og vi sendte det ut. De fikk vel en frist på 48 timer til å komme med innspill. *

**Presisering ved gjennomlesing: Alle tok utfordringen og leverte begrunnet forslag.*

Kvinnsland: På det tidspunktet var det nødvendig å beholde høringsinstituttet, selv om det hastet?

Støre: Dette mener jeg vi kan skrive på plusskontoen over hvordan det parlamentariske systemet, Grunnloven og ganske stivbente prosedyrer likevel har en stor fleksibilitet når vi virkelig vil. Vi var enstemmige om dette, og hadde en konstruktiv holdning i komiteen. Jeg tror vi alle var enige om at vi skulle høre på disse miljøene. Mange av innspillene som kom, bl.a. fra Eivind Smith og Eirik Holmøyvik i Bergen, ble tatt med. Departementet var særlig skeptisk når det gjaldt domstolskontroll. De mente at det ble åpnet for å gå lengre enn hva som var vanlig prosedyre rundt forskrifter. Men det var nok en litt «make or break» for komiteen. Det var en ekstraordinær situasjon, og det var en smidighet rundt at det ble akseptert. Når tunge jurister i regjeringssystemet sier at sånn må det være, så kan Stortinget lytte til det og så kan de snu seg til andre pålitelige juridiske miljøer for å spørre om det er en rett forståelse. Gjennom høringen fikk vi en trygghet på at dette var en god måte å lande det på: 1/3 av mindretallet skulle kunne stoppe det og vi skulle ha domstolskontroll. Erttertiden har vist at det har vært håndterlig, og ikke et problem.

Kvinnsland: Når du ser på det i ettertid – oppsummert. Hva er ditt syn på den endelige loven? Fylte den formålet og varte den så lenge som den burde osv.?

Støre: Fra Regjeringen var ønsket at loven skulle først gjelde ett år, ut 2020. Så ble det seks måneder, før vi landet på en måned. Det var av hensyn til at det i alle fall ikke varer lengre enn en måned hvis det viser seg å bære feil av sted. Da ville vi også ha fått klarlagt behovet. Det vi sa veldig klart ifra om, og det står også i loven, er at Stortingets ordinære behandlingsprosess skal være normalen. Stortinget viste at vi gjennom hurtigsporet kan

behandle saker så raskt at behovet for raske vedtak som loven skal svare på, må være veldig ekstremt for å trumfe den ordinære prosessen. Vi sa nei til et par forskrifter med et tilstrekkelig stort mindretall, bl.a. for å demonstrere at disse ikke hastet så mye at de ikke kunne fremmes på vanlig måte. Etter en måned forsonet regjeringen seg med at de fikk en måned til. Det gikk helt fint. Det er et uttrykk for at vi gjorde det riktig.

Et annet stort tema er at etter denne fasen, så vil jeg reise spørsmål om Stortinget har vært nok inne i denne saken. Vi hadde en diskusjon før sommeren om vi skulle forlenge stortingssesjonen en uke, altså ut juni. Statsministeren ville veldig gjerne det, da det var mange saker. Det sa Stortinget nei til, vi skulle være klare å være ferdige med sakene til 19. juni. Da sa statsministeren at Stortinget måtte være beredt på å bli kalt inn i løpet av sommeren. Stortinget svarte at det alltid var beredt til å bli kalt inn. Men vi hørte ikke fra regjeringen mellom den 19. juni og langt utpå høsten. Da er man over i det temaet som SVs lovforslag har reist: Bør man se på om Stortinget bør ha en etterkontroll med vedtak etter smittevernloven? Det vil si ikke å hindre raske vedtak, men i ettertid bekrefte dem. Arbeiderpartiet deler oppfatningen om at det kan være rett å se på det etter denne krisen. Jeg merker meg at de danske vedtakene, som til nå har vært ganske like de norske, kom etter brede vedtak i Folketinget.

Det kan hende vi nå er på vei inn i et tøffere farvann, hvor det å være en mindretallsregjering som vedtar ting etter fullmaktene i smittevernloven uten forankring i Stortinget kan være en sårbarhet med tanke på respekten for det vi skal vedta. *

**Predisering ved gjennomlesing: Derfor bør Stortinget involveres mer.*

Kvinnsland: Prosessen rundt forlengelsene: Har du noen kommentarer til det?

Støre: Man hadde litt ulike temaer oppe til vurdering. Skulle man forlenge det ut sesjonen? Over sommeren? Vi landet på at en måned var det riktige. Senterpartiet og SV ønsket å oppheve loven der og da. Vi fikk til et bredt flertall for at en måned holdt. Jeg sa da til regjeringen at hvis det innen utgangen av måneden viser seg at det er helt påkrevd å videreføre loven, så kunne de fremme en ny sak. Det gjorde de ikke. Jeg tror både den opprinnelige rammen på en måned og den påfølgende utvidelsen viste seg i ettertid å være tilstrekkelig.

Tema 2: Koronautvalget

Johansson: Vi har vært innom både Koronautvalget og Koronakomiteen. Kan du si kort og overordnet hva Koronautvalget er/var?

Støre: Akkurat forretningsordenen knyttet til hvordan utvalget ble skapt må dere nok spørre stortingspresidentens apparat om. Men det ble nedsatt en koronakomite som fikk som sin første hovedoppgave å håndtere denne loven. Det var det naturlige steder å forankre det. Sammensetningen i komiteen var godt egnet. Den bestod av de parlamentariske ledere, som er ansvarlige for hele feltet. Vi trekker naturligvis på våre stortingsgrupper og våre apparater, men det hørte hjemme der. Vi fortsatte med møter i komiteen. Regjeringen stilte opp med fagstatsråder for Koronakomiteen for å legge fram sine vurderinger. Utviklingsministeren holdt et langt innlegg, arbeids- og sosialministeren kom med et innlegg knyttet til permitteringer. Da rakk noen av oss hånda i været og påpekte at dette var såpass spesialiserte spørsmål på et fagområde at vi som generell komité måtte henvise videre til helsekomiteen, arbeidskomiteen osv. Innen sommeren kom ble komiteen avsluttet av seg selv. Det hender at stortingspresidenten inviterer de parlamentariske lederne til konsultasjonen, men da er ikke det i form av en komité.

Johansson: Vi har forstått det slik at det ene er Koronakomiteen, som ble oppnevnt som en formell fagkomité, men at man i tillegg hadde noe dere kalte Koronautvalget, hvor det var drøftinger med representanter fra regjeringen. Kan du si noe mer om hvordan det fungerte?

Støre: Koronautvalget var møter hvor vi, enten digitalt eller i høringsrommet, tok imot orienteringer fra statsråden, FHI og Helsedirektoratet (HDIR). Jeg mener det var nyttige orienteringer, men uten vedtak. Problemet i dag er at Stortinget får informasjon om veldig inngripende vedtak etter at pressen er informert. En journalist har anledning til å stille flere spørsmål til fagmyndighetene enn det vi har som stortingsrepresentanter. Jeg kan ikke stille opp i en pressekonferanse for å stille spørsmål til Helsedirektoratet. Da må jeg stille formelle skriftlige spørsmål i Stortinget via statsråden. Der mener jeg vi har et reelt hull, som er problematisk med dagens opplegg. Det er formelt riktig på grunn av smittevernloven, men det er problematisk.

Johansson: Vi skal komme litt tilbake til den kontrollfunksjonen dere har overfor regjeringen. Men jeg forstår deg slik at møtene i Koronautvalget var rene informasjonsmøter, der det ikke foregikk noen drøftinger?

Støre: Det var ingen drøftinger i Koronautvalget.

Johansson: Kan du si noe mer generelt om hvordan samarbeidet mellom regjeringen og Stortinget var i denne perioden?

Støre: Koronaloven er et eksempel på samarbeid, forhandling og gode resultater innenfor litt improviserte, men helt holdbare formelle rammer. Jeg vil si at samarbeidet på de andre områdene har det vært helt minimalt. Det skyldes nok mer at vi, som Ola og Kari der ute, har tillit til disse helsemyndighetene. Så var det slik at vi ble spurt av journalistene etter at det var truffet et vedtak. Det var etter at det, i slutten av april, ble besluttet at man skulle gjenåpne skoler. Så ble jeg stilt foran mikrofonen og sa da at jeg støttet det. Det var ikke på et tynt grunnlag for det var basert på rådene til helsemyndighetene, men det var heller ikke på et grunnlag der vi hadde fått avveie informasjon og fakta for helsemyndighetene.

Johansson: Hvordan har samarbeidet vært etter denne perioden, f.eks. utøver høsten 2020?

Støre: Endringen går i feil retning. Det er pressekonferansene som gjelder, det er der dagsordenene settes. Jeg har ved to anledninger sagt at statsministeren må komme til Stortinget for å redegjøre. Det var i oktober, og det var etter 3. januar. Det var i grunn det beste jeg kunne ta tak i for å få det inn i stortingssalen. Jeg tror at det som skjedde i Stortinget forrige uke, hvor stortingsflertallet utenom regjeringen gjorde vedtak på økonomiske og sosiale forhold, er et uttrykk for at en mindretallsregjering over tid ikke kan vedta så inngripende tiltak selv om det formelt går etter loven. Det er problematisk i forhold til et Storting som er satt helt på sidelinjen.

Tema 3: Stortingets håndtering

Johansson: Hvordan vil du karakterisere Stortingets håndtering av pandemien? Eventuelle læringspunkter – det kan jo komme en ny pandemi.

Støre: Det er helt riktig, og jeg tenker at det er mange som skal oppsummere dette. Det er ikke bare det at det kan komme en ny pandemi, men denne pandemien kan jo bli en ny pandemi. Det kan utvikle seg i nye etapper som vi ikke har oversikt over. Jeg tenker at for Stortinget er det viktig – som det alltid er – å være løpende oppdatert. I andre saker får vi stortingsmeldinger, vi har komitebehandling og debatter. Det er det veldig lite av nå. Det kommer proposisjoner innenfor tiltakene på økonomi som har budsjettkonsekvenser, det

kommer statsbudsjetter osv. Men jeg mener at det er en diskusjon vi bør ha om hvordan Stortinget er involvert med tanke på så inngripende tiltak som dette handler om. Jeg er urolig for at det kan komme en situasjon der andre logikker enn det som handler om det felles beste tar over. Stortinget er også et sted for politisk strid. Det kan få overhånd i forhold til det å få gjennom de gode løsningene. Men jeg vil si at denne tiden har illustrert at vi jobber godt sammen i Stortinget der det er mulig å finne sammen, men det er ikke naturgitt. Den nest beredskapssituasjonen som utfordrer oss kan jo handle om helt andre ting enn dette.

Johansson: Hva er dine tanker rundt utøvelsen av Stortingets kontrollvirksomhet overfor regjeringen i tiden etter 12. mars?

Støre: I hovedsak har kontrollvirksomheten vært på det økonomiske og sosiale området, det vil si de tiltakene som har kommet for å demme opp for krisen. Det har vært krisepakker, permitteringspakker, regelverk og kompensasjonsordning. På smitteområdet har man hatt en forståelse av at smittevernloven gir disse fullmaktene. Vi lever i en by som har hatt skjenkeforbud siden slutten av oktober. Da det nasjonale skjenkeforbudet ble vedtatt i begynnelsen av januar ble det uttrykt fra Stortinget – basert på tilbakemeldingene fra oss, og her var det ingen forskjell på Frp, SV, Rødt, MDG – at det ikke var forholdsmessig. Du kan servere alkohol i Gamvik, selv om du sier nei til det i Oslo. Det er vel første gang Stortinget utøver en kontrollvirksomhet på et forskriftsområde under smittekapittelet.

Etter åtte år som statsråd og utenriksminister, hvor du har fullmakter på utenriks-, forsvars- og sikkerhetspolitikk, er jeg veldig tilhenger av at regelverket må gi regjeringen svært store fullmakter til rask handling under en krise. En regjering må ha visshet om at det er parlamentarisk støtte. Vi visste at vi hadde et enstemmig Storting i ryggen da vi engasjerte oss i Libya, men vi hadde handlefrihet til å gjøre det innenfor de tidsfristene som var. Det tilsvarende må gjelde i møte med en pandemi og smitte. Vi kan ikke ha prosedyrer i et Storting som forsinker en regjering – det er jeg helt enig i. Men hvordan Stortinget skal utøve kontroll er et tema som er reist og som bør vurderes når vi har senkede skuldre, særlig med tanke på en mindretallsregjering. Det var det utenriksministeren alltid måtte gjøre. Man hadde prerogativer i utenrikspolitikken. Men en utenriksminister kunne ikke lansere et tiltak under den overskriften hvis han visste at stortingsflertallet var imot.

Johansson: En viktig del av kontrollfunksjonen er f.eks. spørretimen og skriftlige spørsmål. Hvordan har dette fungert i denne perioden?

Støre: Det har vært et av de redskapene vi har brukt. Vi har stilt mange skriftlige spørsmål. Jeg har sagt til mine folk at vi ikke skal overlesse regjeringen med alle mulige spørsmål fra alle deler av landet – av rent menneskelige hensyn. Skriftlige spørsmål har vært brukt. Jeg tror ikke vi har hatt noen interpellasjoner på det. Det er naturlig at pandemien har vært tema under muntlig spørretime når statsministeren og/eller helseministeren har vært der. Jeg opplever at det har gått mer på de tilstøtende områdene, slik som økonomiske og sosiale konsekvenser, og mindre diskusjoner rundt strategien for å kontrollere smitten. Det har ikke vært gjenstand for en kritisk debatt.

Johansson: Du har sagt noe om dette, men har du opplevd at regjeringen la til rette for at Stortinget kunne utøve sin kontrollvirksomhet?

Støre: Hverken ja eller nei. De har vært helt formelle. De har ikke gjort noe ekstra for at Stortinget kan utøve sin kontrollvirksomhet. Som et lite eksempel, har jeg sagt at vi må gå på pressekonferansen for å få vite hva som skjer. Det reiser noen prinsipielle spørsmål. Jeg har merket meg at ved de to siste rundene med tiltak, så har statsministeren bedt sin stabssjef om å sende redegjørelsen til de parlamentariske lederne to timer før. Det er en viss avhjelp i at man kan sette seg inn i det som kommer. Både for å kunne støtte det, men også for å tenke seg om det er spørsmål man vil stille. Utover det opplever jeg at regjeringen – og

jeg bebreider dem egentlig ikke for det oppe i denne krisen – strengt følger de fullmaktene den har etter loven.

Johansson: Ble det diskutert når arbeidsformen skulle normaliseres igjen?

Støre: Jeg opplever at vi er normalisert nå. Sakene går i de vanlige komiteene. Vi har ikke lenger koronakomiteen. Jeg har tatt opp med stortingspresidenten at vi kanskje burde ha Koronakomiteen, eventuelt som en sovende komite. Nå går alt i et regulært spor. Det kommer proposisjoner på krisetiltak og de behandles på vanlig måte.

Johansson: I fjor vår var Stortinget nesten stengt. Var det da noen diskusjon?

Støre: Jeg vil si at Stortinget har jobbet og vært funksjonelt hele tiden. I forrige uke fikk vi en sak fra NTB om at Stortinget stengte ned, som jeg reagerte på og tok opp med stortingspresidenten. Det er helt feil at vi stengte ned. Vi har møtefri uke, og jeg sitter på hjemmekontor, men Stortinget er fullt operativt. Det var vi også i vår. Men da ble vi enige om at saker som ikke var tidskritiske kunne skyves på. Det gjør jo Stortinget hele tiden. Som alltid blir det ganske trangt på slutten før en sesongavslutning. Det mener jeg har vært normalt hele tiden.

Hele petroleumslovgivningen og skattelovgivningen der var svært tidkrevende for Finanskomiteen og de parlamentariske lederne. Vi rigget det til praktisk slik at det var mulig for oss å gjøre den jobben. Men Stortinget har ikke vært a-normalt. Vi har holdt oss innenfor rammen av det normale. SV har foreslått å se på hele prosessen for bekreftelse fra Stortinget for vedtak som blir truffet. SV har sagt at de mener at det ikke skal dempe farten på regjeringen til å fatte tiltak, men det må til Stortinget etterpå og innenfor prosedyrer der Stortinget kan oppheve vedtaket. Det er en debatt som jeg tror vil komme i etterkant. Arbeiderpartiet har ligget på det at vi tar det etterpå.

Denne diskusjonen om portforbud engasjerer følelser på linje med fullmaktslov; det er unorskt, uvant og får ganske sterke følelsesmessige reaksjoner. Jeg hørte min venn Audun Lysbakken påpeke at regjeringen hadde sagt at den ikke hadde tid til å utrede muligheten for etterkontroll i smittevernloven, men de har altså brukt tid på omstendighetene rundt portforbud. Det har de valgt å bruke tid på. Portforbud reiser de samme spørsmål rundt mindretallskontroll og hvilke grenser som gjelder for hva man kan gjøre etter Grunnloven, menneskerettsloven osv.

Tema 4: Forankring av nedstengingen

Kvinnslund: I hvilken grad ble du/parlamentariske ledere/opposisjonen informert/involvert før beslutningen om å stenge ned 12. mars?

Støre: Det har jeg personlig ganske friske minner fra. I dagene før sa jeg både direkte og indirekte at det var behov for mye sterkere tiltak. Vi på Stortinget får tilbakemeldinger fra likt og ulikt der ute i samfunnet. Jeg fikk tilbakemeldinger i spennet mellom medisinske folk som ringte inn og sa at dette er i ferd med å komme ut av kontroll, til en norsk lege gift med en kinesisk kvinne med familie fra Wuhan, som ga meg bakgrunnsinformasjon om omfanget av hva som skjedde Kina. Det var små biter som falt sammen som viste at dette ble alvorlig. Hvis du går til uka den 12. mars, som var en torsdag, så ser du at jeg i spørretimen på onsdag var ganske fremoverlent overfor statsministeren om at det måtte handles.

Rett etter spørretimen var vi på et møte på statsministerens kontor, der Guldvog og Stoltenberg orienterte. Tematikken rundt fly fra Italia til Torp kom opp. Jeg sa i det møtet at det jeg hører fra helsedirektøren er helt uakseptabelt. Guldvog sa at de ikke kunne gjøre noe med flyene; de lander og folk har rett til å gå i land. I Politisk kvarter den 12. mars på

morgenen, er Solberg og jeg i diskusjon. Jeg avslutter debatten med å si at jeg så sterkt jeg kan vil anbefale å trykke hardt i begynnelsen, for heller å løse opp senere, enn å komme etter. Mitt inntrykk er at da statsministeren gikk fra studio kl. 8, da hadde hun ikke besluttet hva som skulle skje 12. mars. Hun sa et par timer senere, etter at hun hadde vært i møter med nøkkelpersoner, at de mest inngripende tiltakene siden 1945 var på trappene. Vi fikk ingen orientering om det underhånden. Den morgenen var de i ferd med å stenge ned i Bergen og på andre steder, og statsministeren av den oppfatning at det fikk være lokale tiltak. Det skjedde på formiddagen, og tiltakene kom på ettermiddagen.

Kvinnsland: Onsdag 11. mars hadde statsministeren invitert de parlamentariske lederne til sitt kontor. Helse- og omsorgsministeren var også til stede, sammen med helsedirektør Bjørn Guldvog og direktør ved FHI, Camilla Stoltenberg. Kan du si noe om hva som ble diskutert på dette møtet?

Støre: De la fram sine første kurver fra FHI om epidemiens omfang. Tonen var at det var veldig mye vi ikke vet. Det var nødvendig å bremse viruset for å vinne tid og kunnskap. Man hadde fremme de første trinnene med tiltak på nivå 1, 2, 3, 4 osv. Jeg opplevde at Stoltenberg var konsekvent på FHIs argumentasjon om dette, altså at vi måtte vinne tid og kunnskap. Jeg opplevde som sagt at HDIR var langt mer uklare og ubestemte på konsekvensene. Det ble en spiss argumentasjon rundt importsmitte og fly, hvor vi etter min mening var bakpå. Det mener jeg har forfulgt oss helt fram til i dag.

Kvinnsland: Ble det varslet konkret om nedstengningen på det møtet?

Støre: Nei. Det var et lyttemøte. Som du vet, jeg kjenner jo de sentrale helsefolkene etter å ha vært statsråd. Jeg tror det som skjedde der var at vi tok farvel med Anders Tegnell-metoden. Erna Solberg forstod at regjeringen må fronte beslutningene. Selv om helsemyndighetene tok beslutningen, så kan ikke helsedirektøren være den som kommuniserer så inngripende tiltak ut. Det var en riktig vurdering etter min oppfatning, men den kom i aller siste liten og det var i ferd med å bli et problem.

Kvinnsland: Ga du noen konkrete innspill i det møtet?

Støre: Mitt konkrete innspill var at det som skjedde med importsmitte gjennom Italia-flyene, ikke var til å forstå for folk. Det var grunn til frykt, og skoler ble stengt både i Bergen og på andre steder. Vi fikk høre fra Tromsø at kinesiske turister gikk gjennom gågata mens tromsøværinger satt inne. Det var det mest konkrete, og det måtte de gjøre noe med. Utover det var det å lytte til og ta til etterretning det som Stoltenberg la fram.

Kvinnsland: På pressekonferansen 12. mars takket statsministeren de parlamentariske lederne for gode innspill og tilbakemeldinger. Hun viste til at det hadde vært et møte 11. mars, og sa at «Det politiske Norge står samlet om å bruke kraftfulle tiltak». Vet du hva som var grunnlaget for dette utspillet fra statsministeren?

Støre: Det ene er parlamentarisk kutyme. Det er alltid smart å takke Stortinget når du er i regjering. Men for å være konkret: På det møtet ga vi en etter en tilslutning til strategien om å holde r-tallet lavt. Det var nye begreper for oss med spredning og reproduksjon, hvor er tippekunktet osv. Men det er litt som det jeg sa med tanke på Libya: Solberg hadde grunnlag for å vite at Stortinget støttet den tilnærmingen da hun oppsummerte på torsdag.

Kvinnsland: Dere hadde ikke vært veldig konkrete i forslagene, bortsett fra dette med importsmitte og flyankomster?

Støre: Nei. Dette med skolestengning var ikke et tema som ble tatt opp konkret. Vi var ikke da kjent med at dette var et tiltak FHI mente man ikke hadde dokumentasjon på om man

burde gjøre. Hvis man går tilbake til stortingsmeldingen fra 2013, så står det en slags sjekkliste over tiltak som kan gjelde ved en pandemi. Der står bl.a. stengning av skoler og barnehager som et mulig tiltak.

4. Avsluttende spørsmål

Kvinnsland: Er det noe annet du mener vi bør høre om som er sentralt for vårt mandat?

Støre: Det jeg spilte inn til statsministeren med tanke på mandatet og sammensetningen av den kommisjonen du leder, var at dere også har mandat til å kunne legge på bordet og foreslå forbedringer. Det er selvfølgelig lett å si, så er det mer krevende for dere å tenke hvor dere skal gjøre det og hvordan det skal fungere. Den helhetlige gjennomgangen dere gjør nå regner jeg med – med tanke på kvaliteten i komiteens sammensetning – at dere gjør dere tanker om hvordan man kan tette hull, og at man kan fremme dem uten at det er en korreks og pekefinger noen vei. Det var det ene.

Det andre jeg var opptatt av er Norge i det internasjonale systemet. Beredskapen internasjonalt. Jeg har jobbet med vaksinetematikken. Jeg var med å lansere Gavi i 2000. Norge er en fremskutt vaksinenasjon med tanke på kompetanse. Jeg støtter at vi får en vaksineambassadør og at vi styrker kapasiteten på det. Vi er ekstremt avhengige av det internasjonale vaksinesamarbeidet, og det er noe vi kan bidra til. Jeg tenker også at tematikken rundt forholdet til Stortinget er interessant. Men det bør påpekes at det temaet har blitt aktualisert av denne saken. Jeg vil egentlig synes det er positivt om dere tilråder en gjennomgang av smittevernloven for å se hvordan Stortinget er ivaretatt. Men jeg vil alltid være på den siden som sier at man aldri skal vedta noe som bremser beslutningskraften i en krise. Det må være forutsetningen.